

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ศักยภาพการผลิตลำไยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดตาก
Potentials in Organic Longan Production of Farmers in Tak Province

พรกมล ศรีจริยา (Pornkamol Srijarinya)* สุนันท์ สีดั่งซ์ (Sunan Seesung)**

กรณีย์ ต่างวิวัฒน์ (Paranee Tangwiwat)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย (2) ศักยภาพในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร และ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกลำไยในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดตาก ได้แก่ อำเภอเมือง บ้านตาก สามเงา และวังเจ้า ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 148 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า (1) เกษตรกรที่ให้ข้อมูลส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.75 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีประสบการณ์ในการผลิตลำไยเฉลี่ย 13.61 ปี จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่จริงในครัวเรือนเฉลี่ย 3.61 คน เกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกลำไยและประกอบอาชีพทำสวน พื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองเฉลี่ย 15.79 ไร่ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ด้านการเกษตรจากญาติพี่น้อง เพียงหนึ่งในสามมีประสบการณ์การฝึกอบรมและศึกษาดูงานการผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ (2) ส่วนใหญ่มีแรงงานการเกษตรในครัวเรือนจำนวน 1-2 คน ในภาพรวมเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์อยู่ในเกณฑ์มาก เจตคติของเกษตรกรต่อการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด การปฏิบัติของเกษตรกรที่สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรปฏิบัติเป็นประจำ จำนวน 6 ประเด็น ปฏิบัติเป็นบางครั้ง จำนวน 3 ประเด็น และไม่ปฏิบัติ จำนวน 5 ประเด็น (3) เกษตรกรปัญหาในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับมาก ใน 3 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ปัจจัยและแรงงานในการผลิตลำไย ศัตรูลำไยและการป้องกันกำจัด และ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ปัญหาในระดับปานกลาง คือ การตลาดและคุณภาพผลผลิตลำไย และปัญหาในระดับน้อยที่สุด คือ สภาพดินและน้ำในการผลิตลำไย ข้อเสนอแนะของเกษตรกรโดยภาพรวม มีความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์มากที่สุดในทุกประเด็น

คำสำคัญ ศักยภาพการผลิตลำไย เกษตรอินทรีย์ จังหวัดตาก

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช riam_3959@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช paranee.tan@stou.ac.th

Abstract

The purposes of this research were to study (1) socio-economic status of longan farmers, (2) potential in organic longan production of farmers, and (3) problems and suggestions for organic longan production of farmers.

Population in this study comprised longan farmers in four districts of Tak Province, such as Mueang, Ban Tak, Sam Ngao and Wang Chao. By simple random sampling, a size of 148 samples were selected. Data were collected by interviewed questionnaire and analyzed by computerized program. Statistics were used including frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation.

Research results were found that (1) Most of the informant farmers were male with the average age of 51.75 years and completed primary education or lower. The average experience in longan production was 13.61 years. The average number of family members who actual lived within the family was 3.61 persons. Nearly half of them were members of longan farmers group and made their living by fruit plantation. The average farm area owned by them was 15.79 rai (1 rai = 1,600 square meters). Most of them acquired agricultural knowledge from their relatives. Only one-third of them had experience from training and study visit regarding plant cultivation adhering to organic agriculture. (2) Most of them had 1-2 farm labor within family. In overall, the knowledge in organic agriculture was at “much” level. Their attitude towards organic longan production was at the “most” level. The practice was in line with organic agriculture standard. The “regular” practice was found in six issues, “sometimes” practice was found in three issues and “never” practice was found in five issues. (3) The overall problem in organic longan production was indicated at “moderate” level. Three problems were rated at “much” level respectively including longan production inputs and labor, longan enemy and pest control, and official agency and agricultural extensionist. The problems were rated at “moderate” level including marketing and longan quality, while the problems were rated at the “least” level including soil condition and water for longan production. For suggestion, in overall, they quite needed extension and development of organic longan production at the “most” level in every issue.

Keywords: Longan production potential, Organic agriculture, Tak Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ลำไยเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจที่ปลูกมากในภาคเหนือของประเทศไทย ในปี 2556 พื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย พะเยา น่าน ลำปาง ตาก และแพร่ รวมกว่า 850,000 ไร่ ผลผลิตรวมรวมมากกว่า 590,000 ตัน มูลค่าผลผลิตรวมไม่ต่ำกว่า 9,700 ล้านบาท (กรมส่งเสริมการเกษตร 2556: 5-8) เดิมการติดดอกออกผลของลำไยแต่ละปีจะขึ้นอยู่กับสภาพอากาศหนาวเย็นต่อมาเมื่อมีการค้นพบสารกระตุ้นการออกดอก คือ สารโพแทสเซียมคลอเรต (Potassium Chlorate : $KClO_3$) ทำให้เกษตรกรนำมาใช้อย่างแพร่หลายทำให้ผลผลิตลำไยซึ่งเกษตรกรมีการผลิตทั้งในฤดูและนอกฤดูเพิ่มขึ้นทุกปี โดยปัจจุบันมีสัดส่วนเนื้อที่ให้ผลผลิตลำไยในฤดู : นอกฤดูเท่ากับ 88 : 12 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556: 5-8) ผลผลิตลำไยนอกฤดูนั้นเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก แต่เกษตรกรยังไม่สามารถเพิ่มเนื้อที่การผลิตได้เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านพื้นที่และเงินทุนซึ่งต้องใช้สูง ในขณะที่เนื้อที่ให้ผลผลิตในฤดูที่มีจำนวนมาก ทั้งเกษตรกรได้นำสารกระตุ้นการออกดอกมาใช้ในการผลิต ทำให้ลำไยมีการติดดอกออกผลอย่างสม่ำเสมอแม้อากาศไม่หนาวเย็น ทำให้ผลผลิตลำไยมีปริมาณเพิ่มขึ้น มีปัญหาผลิตไม่ได้คุณภาพ ขนาดผลเล็ก ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และกระจุกตัวอยู่ในช่วงสั้น ๆ ในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ของทุกปี ส่งผลทำให้ลำไยล้นตลาด เกษตรกรยังถูกกดราคารองอีก เนื่องจากตลาดส่งออกยังแคบและต้องพึ่งตลาดจีนเป็นหลักและพ่อค้าจีนเป็นผู้กำหนดราคา สร้างความเดือดร้อนให้กับเกษตรกรเป็นอย่างมาก

จากสถานการณ์การผลิตลำไยของภาคเหนือ และการเตรียมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 คณะอนุกรรมการบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรสำคัญ ลำไย ดำเนินการร่วมกับทุกฝ่ายได้จัดทำยุทธศาสตร์การบริหารการผลิตกลุ่มสินค้าลำไยอย่างยั่งยืน เพื่อต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลง คือ สัดส่วนการผลิตลำไยในฤดู : นอกฤดู ควรอยู่ที่ 40 : 60 โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระยะยาว ให้มีผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตเกษตรกรใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านยกระดับการผลิต (2) ด้านยกระดับความรู้ของเกษตรกร (3) ด้านการยกระดับราคาผลผลิต ภายใต้การทำงาน 3 โมเดล คือ (1) พัฒนาศักยภาพการผลิตลำไยในฤดูคุณภาพ (2) พัฒนาศักยภาพการผลิตลำไยนอกฤดูคุณภาพ (3) พัฒนาศักยภาพการผลิตลำไยอินทรีย์คุณภาพ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

สำหรับการผลิตลำไยอินทรีย์ในปัจจุบันยังมีการผลิตไม่แพร่หลายนัก มีเพียงกลุ่มลำไยอินทรีย์ภาคเหนือในพื้นที่จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ และแพร่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความมุ่งมั่นการไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ในการผลิตลำไย โดยได้เริ่มเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสากลในปี 2550 โดยมีกำลังผลิตปีละ 1.3 แสนตัน ขณะที่ความต้องการของตลาดสูงมาก โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศเช่น สิงคโปร์ ออสเตรเลีย สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ต้องการสั่งซื้อลำไยสดและอบแห้งอินทรีย์จากไทยจำนวนมาก ตลาดในอนาคตจะมีความต้องการลำไยอินทรีย์สูงขึ้นเนื่องจากผู้บริโภคมีความตื่นตัวกับการบริโภคที่ดีต่อสุขภาพ รวมทั้งเกษตรกรเองก็เริ่มให้ความสำคัญต่อสุขภาพด้วย (ลำไยสานส์, 2553)

ปี 2556 จังหวัดตากมีเนื้อที่ให้ผลผลิตลำไยทั้งหมด 19,116 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ให้ผลผลิตในฤดู 11,470 ไร่นอกฤดู 7,646 ไร่ เป็นสัดส่วน 80 : 20 (สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก, 2556 : 1) ซึ่งการผลิตลำไยในฤดูของจังหวัด

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4 The 4th STOU Graduate Research Conference

ตากนั้นมิเกศตรกรส่วนหนึ่งที่ปล่อยให้ลำไยออกตามธรรมชาติโดยไม่ได้อาศัยสารกระตุ้นการออกดอก แต่ยังคงมีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารสังเคราะห์ต่าง ๆ ในการบำรุงผลผลิต แต่ไม่มากนักเนื่องจากต้องใช้ต้นทุนสูง จึงทำให้ผลผลิตที่ออกมาคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลให้ราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกรบางรายปล่อยทิ้งโดยไม่มีการเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรมิได้มีการปรับปรุง พัฒนาการผลิตให้คุณภาพที่ดีขึ้นแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพของเกษตรกรจังหวัดตากที่มีการผลิตลำไยในฤดูที่จะสามารถปรับเปลี่ยนมาสู่การผลิตลำไยอินทรีย์ โดยศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและ เศรษฐกิจ ความรู้ การปฏิบัติของเกษตรกรที่สอดคล้อง เจตคติ ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้ประโยชน์ในวางแผนการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกลำไยให้ถูกต้องตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งเป็นข้อมูลสำหรับนักส่งเสริม นักวิจัย และผู้ที่สนใจในการวิจัยครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและ เศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาสภาพในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดตาก ในพื้นที่ 4 อำเภอ คือ อำเภอเมืองตาก บ้านตาก สามเงา และวังเจ้า จำนวน 2,876 ราย โดยการกำหนดขนาดของตัวอย่างประชากรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 92 % และให้มีความคลาดเคลื่อน(e) เป็นร้อยละ 8 ได้จำนวนประชากร 148 ราย โดยกลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอก็คือเป็นร้อยละตามสัดส่วนของประชากรทั้งหมดที่ปลูกลำไยในพื้นที่แต่ละอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดตาก ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานการผลิตลำไยของเกษตรกร ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับศักยภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร ตอนย่อย 3.1 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ 3.2 เจตคติของเกษตรกรต่อการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ และ 3.3 การปฏิบัติของเกษตรกรที่สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง มาแยกประเภทตามหมวดหมู่ลงรหัสข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติสถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. **สภาพพื้นฐานทางสังคมและ เศรษฐกิจของเกษตรกร** จากผลการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.75 ปี เกษตรกร ส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีประสบการณ์ในการผลิตลำไยเฉลี่ย 13.61 ปี จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่จริงในครัวเรือนเฉลี่ย 3.61 คน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 1.89 คน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกลำไย ประกอบอาชีพทำสวน มีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองขนาดพื้นที่ 1-10 ไร่ มีขนาดพื้นที่เช่าผู้อื่น 1-10 ไร่ มีขนาดพื้นที่ผู้อื่นให้ทำโดยไม่เสียค่าเช่า 1-20 ไร่ ให้ผู้อื่นเช่า 4 ไร่ รายได้ของครัวเรือนจากการทำนาเฉลี่ย 27,314.86 บาท/ปี จากการทำไร่เฉลี่ย 55,439.19 บาท/ปี จากการทำสวนเฉลี่ย 220,520.37 บาท/ปี จากการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 4,222.97 บาท/ปี รายได้รวมภาคเกษตรเฉลี่ย 307,483.78 บาทต่อปี จากการค้าขายเฉลี่ย 220,520.27 บาท/ปี จากการรับจ้างเฉลี่ย 26,378.38 บาท/ปี จากการรับราชการเฉลี่ย 37,837.84 บาท/ปี จากบุตรหลานส่งให้เฉลี่ย 10,500.0 บาท/ปี อื่นๆ(ค่าเช่า) เฉลี่ย 337.84 บาท/ปี รวมรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 92,817.57 บาท/ปี รายจ่ายในการทำนาเฉลี่ย 12,851.35 บาท/ปี รายจ่ายในการทำไร่เฉลี่ย 22,020.27 บาทต่อปี รายจ่ายในการทำสวนเฉลี่ย 67,359.57 บาท/ปี รายจ่ายในการเลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 1,310.81 บาท/ปี รายจ่ายรวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 103,273.65 บาท/ปี ได้รับความรู้ด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนาน ๆ ครั้ง จากญาติพี่น้องเป็นประจำ จากผู้นำท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง จากวิทยุ/โทรทัศน์เป็นประจำ จากสื่อสิ่งพิมพ์นาน ๆ ส่วนมากเกษตรกรมีประสบการณ์การฝึกอบรมและศึกษางานการปฏิบัติทางการเกษตรที่เหมาะสม เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่มีการพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต โดยยังมีเกษตรกรบางส่วนมีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ สารสกัดสมุนไพร และมีการปลูกพืชสลับใช้เองในพื้นที่ เหตุผลของเกษตรกรที่ต้องการผลิตลำไยอินทรีย์ตามระบบเกษตรอินทรีย์ในอนาคตคือ ปลอดภัยต่อตนเองและผู้บริโภค

2. **สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกรในจังหวัดตาก** จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ผลิตลำไยทั้งหมดเฉลี่ย 9.41 ไร่ ผลิตลำไยในฤดูเฉลี่ย 5.56 ไร่ นอกฤดู 3.86 ไร่ เกษตรกรทุกคนปลูกลำไยพันธุ์ดอ ส่วนใหญ่มีลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ราบ มีลักษณะเป็นดินร่วน มีระยะปลูกลำไยส่วนใหญ่ เท่ากับ 8 x 8 เมตร ใช้แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นมาเอง ใช้วิธีให้น้ำลำไยด้วยการสูบน้ำตามพื้นที่ เกษตรกรส่วนน้อยมีการวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักและกำจัดโรคและแมลงด้วยวิธีพ่นด้วยสารเคมี กำจัดวัชพืชโดยการไถเครื่องตัดหญ้าในการ จ้างแรงงานแบบรายวัน และใช้แรงงานในท้องถิ่น ค่าใช้จ่ายในการผลิตลำไยในฤดูในรอบปีที่ผ่านมาเป็นค่าปัจจัยผลิตเฉลี่ย 10,591.22 บาท/ปี ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย 6,331.08 บาท/ปี ค่าเช่าและสาธารณูปโภค เฉลี่ย 2,320.95 บาท/ปี ค่าใช้จ่ายในการผลิตลำไยนอกฤดูในรอบปีที่ผ่านมา เป็นค่าปัจจัยการผลิตเฉลี่ย 30,703.38 บาท/ปี ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย 15,302.03 บาท/ปี ค่าเช่าและสาธารณูปโภคเฉลี่ย 5,356.76 บาท/ปี เกษตรกรจำหน่ายลำไยแบบเหมาเมื่อพร้อมเก็บเกี่ยวแบบคละเกรด มีรายได้จากการขายผลผลิตลำไยในฤดูเฉลี่ย 60,905.14 บาท/ปี รายได้จากการขายผลผลิตลำไยนอกฤดูเฉลี่ย 164,121.62 บาท/ปี เกษตรกรที่ผลิตลำไยนอกฤดูมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 29,748.50 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 9,884.55 บาท กำไรเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 19,863.95 บาท ซึ่งสูงกว่า เกษตรกรที่ผลิตลำไยในฤดูซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 14,694.64 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 5,124.11 บาท กำไรเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 9,570.54 บาท เกษตรกรใช้ทุนตัวเองใน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

การผลิตลำไย และบางส่วนกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร เกษตรกร มีหนี้สินในการผลิตลำไยในฤดูเฉลี่ย 8,401.36 บาท นอกฤดู 20,202 บาท เกษตรกรเกือบครึ่ง (70 ราย) ยังไม่ได้รับการรับรองคุณภาพสวน โดยเกษตรกรได้รับการรับรองคุณภาพสวน (GAP) แล้วเพียง 29 ราย และอยู่ระหว่างการสมัครขอรับรอง 49 ราย

3. ศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตลำไยศักยภาพในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์

3.1 ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ในภาพรวมระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความรู้ทุกคนในประเด็นพื้นที่สวนตั้งอยู่ห่างจากแหล่งมลพิษ ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน เกษตรกรที่มีความรู้มากในประเด็นต้องแยกผลผลิตทั่วไปไม่ให้มาปะปนกับผลผลิตพืชอินทรีย์ ต้องบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องการผลิตทุกขั้นตอน ต้องเก็บบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องการผลิตไว้อย่างน้อย 1 รอบการผลิต ต้องมีการจัดทำประวัติ แผนที่ ผังฟาร์มที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ห้ามใช้สารเคมีกำจัดแมลง และหญ้า ไม่เผาทำลายเศษซากพืช ยกเว้นกรณีกำจัดแหล่งระบาดของศัตรูพืช ควรวางแผนการปลูกพืชให้มีความหลากหลาย ต้องใช้มาตรการและการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ในพื้นที่แปลงเดียวกันสามารถทยอยเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ได้แต่ต้องแบ่งแยกพื้นที่และผลผลิตให้ชัดเจน สามารถให้มูลสัตว์โดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการหมัก การปลูกพืชอินทรีย์ต้องมีระยะปรับเปลี่ยนจากการผลิตพืชแบบเคมีสำหรับพืชยืนต้นมีระยะปรับเปลี่ยน 18 เดือน ห้ามใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตรปะปนกัน เช่น ถังฉีดพ่น ไซส์อร์โมนที่ได้จากธรรมชาติร่วมกับฮอร์โมนสังเคราะห์ได้ สามารถเปลี่ยนกลับไปมาระหว่างการผลิตพืชเคมีและอินทรีย์ได้ ใช้ปุ๋ยเคมีได้เท่าที่จำเป็น เกษตรกรมีความรู้ปานกลางในประเด็น ต้องมีการตรวจวิเคราะห์ดิน และจำเป็น ต้องมีแนวกันชน เช่น คันดิน ร่องน้ำ หรือปลูกพืช เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากแปลงข้างเคียง ในขณะที่เกษตรกรมีความรู้น้อย ในประเด็นพื้นที่ที่ทำเกษตรอินทรีย์และต้องการการรับรองต้องมีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย พืชที่ใช้เป็นแนวกันชนระหว่างแปลงเกษตรเคมีกับอินทรีย์ไม่สามารถนำมาจำหน่ายเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์

3.2 เจตคติของเกษตรกรต่อการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ พบว่า เจตคติของเกษตรกรในภาพรวมมีเจตคติระดับมากที่สุด โดยเกษตรกรมีเจตคติระดับมากที่สุดในประเด็นการส่งเสริมของภาครัฐยังไม่ต่อเนื่อง รองลงมา มีขั้นตอนการผลิตที่ยุงยาก การขอใบรับรองเกษตรอินทรีย์ทำได้ยาก การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ช่วยให้ราคาผลผลิตดีขึ้น นโยบายของรัฐยังไม่ชัดเจน การเผยแพร่ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ยังไม่แพร่หลาย ข้อกำหนดการทำเกษตรอินทรีย์มีขั้นตอนที่ยุงยาก ช่วยลดการปนเปื้อนสารเคมีในสิ่งแวดล้อม ช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสียหายให้กลับคืนมา มีความปลอดภัยต่อเกษตรกร และ มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ เกษตรกรมีเจตคติระดับมาก ในประเด็นมีผลผลิตปริมาณไม่พอต่อความต้องการ เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น การใช้สมุนไพรกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชต้นทุนต่ำกว่าสารเคมี ผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์มีปริมาณมากขึ้น เป็นที่ต้องการของตลาด ขายได้ราคาสูงกว่าลำไยใช้สารเคมี อินทรีย์วัตถุหาได้ง่ายในท้องถิ่น ปุ๋ยอินทรีย์ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีน้อย การผลิตเกษตรอินทรีย์ใช้ต้นทุนต่ำ และช่วยลดการระบาดของโรคและแมลงได้

3.3 การปฏิบัติของเกษตรกรที่สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ พบว่า จากประเด็นทั้งหมด 15 ประเด็น เกษตรกรมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในทุกประเด็น โดยทุกคนมีการปฏิบัติเป็นประจำ ใน 5 ประเด็นได้แก่ พื้นที่ตั้งอยู่ห่างจากแหล่งมลพิษ ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน แหล่งน้ำไม่เสี่ยงต่อ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

การปนเปื้อนสารเคมี โลหะหนัก เกษตรกรส่วนมากมีปฏิบัติ การเก็บเกี่ยวใช้วิธีธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด หลังการเก็บเกี่ยวไม่นำผลผลิตพืชทั่วไปมาปะปนกับผลผลิตพืชอินทรีย์ การบรรจุหีบห่อและขนส่งผลผลิตพืชอินทรีย์ ไม่สัมผัสกับสารที่ไม่อนุญาตให้ใช้และสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช พาหะนำโรค เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติประจำ 1 ประเด็น ได้แก่มีการแบ่งแยกพื้นที่ระหว่างพืชอินทรีย์และไม่ใช้อินทรีย์ให้ชัดเจน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง 4 ประเด็น ได้แก่ จัดเก็บบันทึก หลักฐาน และเอกสารที่ตรวจสอบย้อนกลับสู่แหล่งผลิตพืชอินทรีย์ได้อย่างน้อย 1 รอบการรับรอง หรือ 1 รอบการผลิต จัดทำประวัติ แผนที่ แผนผังฟาร์มที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน จัดทำประวัติ แผนที่ แผนผังฟาร์มที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีสังเคราะห์ใด ๆ และฮอร์โมนสังเคราะห์ในระบบการผลิตพืช การไม่เปลี่ยนกลับไปทำการเกษตรที่ใช้สารเคมี ในขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติ 5 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนป้องกันการปนเปื้อนจากภายนอก เช่น มีคันกั้นการปลูกพืชเป็นแนวกันชน การฟื้นฟูและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดอย่างต่อเนื่อง มีมาตรการและการปฏิบัติเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ไม่เผาทำลายเศษซากพืชภายในแปลงปลูก การเก็บตัวอย่างดินและน้ำไปวิเคราะห์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. ปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีปัญหาในระดับมากใน 3 ประเด็น โดยเรียงตามลำดับคือ ปัจจัยและแรงงานในการผลิตลำไย ศัตรูลำไยและการป้องกันกำจัด และ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ปัญหาในระดับปานกลาง คือ การตลาดและคุณภาพผลผลิตลำไย และปัญหาในระดับน้อยที่สุดคือ สภาพดินและน้ำในการผลิตลำไย ในส่วนของข้อเสนอแนะของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรมีความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์มากที่สุดในทุกประเด็น

อภิปรายผลการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชายอายุเฉลี่ย 51.75 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีประสบการณ์ในการผลิตลำไยเฉลี่ย 13.61 ซึ่งสอดคล้องกับ นิภาพร วงศ์สะอาด (2555) ศึกษาการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยของเกษตรกรในอำเภอสามเงา จังหวัดตาก พบว่า เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.53 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตลำไยเฉลี่ย 12.52 ปี แสดงให้เห็นว่า อาชีพทำสวนลำไยต้องใช้แรงงานจากผู้ชายในการดำเนินการ ทั้งยังต้องมีประสบการณ์จึงจะทำให้การผลิตลำไยประสบผลสำเร็จ

ลักษณะพื้นฐานด้านสังคม

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้ด้านการเกษตรจากญาติพี่น้อง สอดคล้องกับ นิภาพร วงศ์สะอาด (2555) ศึกษาการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยของเกษตรกรอำเภอสามเงา จังหวัดตาก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเกษตรกรพื้นที่ใกล้เคียง แสดงว่า

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือกันในหมู่เครือญาติ เพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน ก่อนที่ปรึกษาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือผู้นำหมู่บ้านซึ่งควรมีเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรให้กับเกษตรกรให้มากขึ้น โดยอาจผ่านสื่อที่ใกล้ตัวเกษตรกร ได้แก่ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน ฯลฯ

เกษตรกรส่วนน้อยมีประสบการณ์การฝึกอบรมและศึกษาดูงานการผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีสุตา พรหมพิมพ์ (2555) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมังคุดตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนน้อย มีประสบการณ์การฝึกอบรมเกษตรอินทรีย์ ซึ่งหากมีนโยบายส่งเสริมการผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ควรให้ความสนใจเพิ่มการฝึกอบรม หรือให้ความรู้ในช่องทางอื่น ๆ ให้แก่เกษตรกรให้มากขึ้น

เกษตรกรเกือบทั้งหมดไม่มีการพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีสุตา พรหมพิมพ์ (2555) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมังคุดตามระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการผลิตปัจจัยการผลิตไว้ใช้เอง ซึ่งอาจเนื่องมาจาก ต้องใช้เวลามาก ไม่ทันต่อความต้องการใช้ เกษตรกรยังขาดความรู้ในการใช้สารชีวภัณฑ์ต่างๆ ทำให้ไม่มั่นใจในประสิทธิภาพ ซึ่งหากผลที่ได้ไม่ดี จะไม่คุ้มกับผลผลิตที่เสียหาย ทั้งยังไม่มีจำหน่ายทั่วไป ทำให้หาซื้อได้ยาก เกษตรกรจึงใช้สารเคมีเนื่องจากหาได้ง่าย สะดวกต่อการใช้ โดยไม่ได้คิดถึงอันตรายที่จะตามมา

ลักษณะพื้นฐานเศรษฐกิจ

เกษตรกรส่วนมากมีแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 1.89 คน ซึ่งสอดคล้องกับ ชีรพงษ์ มนต์แก้ว (2551) ศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลสะทวง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แรงงานเกษตรในครัวเรือน เฉลี่ย 1.55 คน ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านการทำเกษตรของประเทศไทยที่มีปัญหาด้านแรงงาน เนื่องจากแรงงานในครัวเรือนมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ต้องพึ่งแรงงานจากภายนอก ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

พื้นที่ถือครองของตนเอง เกษตรกรส่วนมาก มีพื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง และมีที่ดินของตนเองเฉลี่ย 15.79 ไร่ ซึ่งขัดแย้งกับชีรพงษ์ มนต์แก้ว(2551) ศึกษาความรู้และการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลสะทวง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พื้นที่ถือครองของตนเองเฉลี่ย 8.26 ไร่

เกษตรกรมีรายได้รวมภาคเกษตรเฉลี่ย 307,483.78 บาทต่อปี ในขณะที่มีรายจ่ายรวมภาคการเกษตรเฉลี่ย 103,273.65 บาท/ปี จะเห็นได้ว่า เกษตรกรมีกำไรจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรมากถึง 2 เท่าของการลงทุน แสดงให้เห็นว่า อาชีพเกษตรเป็นอาชีพที่มีรายได้ดีอาชีพหนึ่ง

สภาพการผลิตลำไยของเกษตรกร

เกษตรกรมีพื้นที่ผลิตลำไยเฉลี่ย 9.41 ไร่ มีการผลิตลำไยในฤดูมากกว่านอกฤดู เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกบนพื้นที่ราบ ดินมีลักษณะเป็นดินร่วน ใช้แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นมาเองให้น้ำลำไยด้วยการสูบน้ำตามพื้นที่

เกษตรกรทุกคนปลูกลำไยพันธุ์ดอ และส่วนใหญ่มีระยะปลูกเท่ากับ 8 x 8 เมตร ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรา แสนสุข(2554) ศึกษาการผลิตและการตลาดของเกษตรกรในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรทุกคนปลูกลำไยพันธุ์ดอ เนื่องจากเป็นพันธุ์เบา สามารถขายได้ทั้งผลสดและแปรรูป และการปลูกเท่ากับ 8 x 8 ทำให้เกษตรกรสามารถดูแล จัดการสวนได้สะดวก และสามารถปลูกพืชอื่นเสริมในพื้นที่ว่างได้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน ซึ่งสอดคล้องกับ เจริญชัย เรือนจำปา (2548) ศึกษาแนวทางพัฒนาการผลิตลำไยของเกษตรกรในตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เกษตรกรไม่เคยเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ และพัชรา แสนสุข (2554) ศึกษาการผลิตและการตลาดของเกษตรกร ในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน อาจเพราะการที่ เกษตรกรได้เคยมีการส่งดินวิเคราะห์แล้ว ใช้เวลานานกว่าจะได้รับทราบผล หรือไม่ทราบผลเลย

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยคอก ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธนา แสนสุข (2554) ศึกษา การผลิตและการตลาดของเกษตรกรในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรส่วนมากใช้ทั้งปุ๋ยเคมี และปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรต้องการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วย

การป้องกันและกำจัดโรคและแมลงส่วนมากพ่นด้วยสารเคมีและสารสมุนไพร ในส่วนของการกำจัด วัชพืชเกษตรกรส่วนมากใช้เครื่องตัดหญ้า แสดงว่าเกษตรกรมีความต้องการผลิตลำไยอย่างปลอดภัยเท่าที่ทำได้ การจ้างแรงงานแบบรายวัน และใช้แรงงานในท้องถิ่น

ค่าใช้จ่ายในการผลิตลำไยในฤดูในรอบปีที่ผ่าน ค่าปัจจัยการผลิตเฉลี่ย 10,591.22 บาท/ปี ค่าจ้างแรงงาน เฉลี่ย 6,331.08 บาท/ปี ค่าเช่าและสาธารณูปโภค เฉลี่ย 2,320.95 บาท/ปี

ค่าใช้จ่ายในการผลิตลำไยนอกฤดูในรอบปีที่ผ่านมา ค่าปัจจัยการผลิตเฉลี่ย 30,703.38 บาท/ปี ค่าจ้าง แรงงานเฉลี่ย 15,302.03 บาท/ปี ค่าเช่าและสาธารณูปโภคเฉลี่ย 5,356.76 บาท/ปี

เกษตรกรจำหน่ายลำไยแบบเหมาเมื่อพร้อมเก็บเกี่ยวแบบกะเกรด รายได้จากการขายผลผลิตลำไยใน ฤดูเฉลี่ย 60,905.14 บาท/ปี รายได้จากการขายผลผลิตลำไยนอกฤดูเฉลี่ย 164,121.62 บาท/ปี จะเห็นได้ว่า เกษตรกรมีรายได้จากการผลิตลำไยนอกฤดู

เกษตรกรที่ผลิตลำไยนอกฤดูมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 29,748.50 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 9,884.55 บาท กำไรเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 19,863.95 บาท ซึ่งสูงกว่า

เกษตรกรที่ผลิตลำไยในฤดูซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 14,694.64 บาท รายจ่ายเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 5,124.11 บาท กำไรเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี เท่ากับ 9,570.54 บาท

เกษตรกรใช้ทุนตัวเองในการผลิตลำไย และบางส่วนกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร เกษตรกร มี หนี้สินในการผลิตลำไยในฤดูเฉลี่ย 8,401.36 บาท นอกฤดู 20,202 บาท

เกษตรกรเกือบครึ่ง (70 ราย) ยังไม่ได้รับการรับรองคุณภาพสวน โดยเกษตรกรได้รับการรับรองคุณภาพ สวน (GAP) แล้วเพียง 29 ราย และอยู่ระหว่างการสมัครขอรับรอง 49 ราย แสดงว่า เกษตรกรให้ความสนใจการ ผลิตลำไยตามระบบคุณภาพน้อย อาจเพราะมีขั้นตอนยุ่งยาก ต้องจดบันทึกและจัดเก็บเอกสาร

ศักยภาพของเกษตรกรในการผลิตลำไย

ผลจากการศึกษา ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีความรู้และการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการห้ามใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ ใดๆ และ การใช้ปุ๋ยคอกที่ต้องผ่านกระบวนการหมัก ไม่มีเก็บตัวอย่างดินและน้ำไปวิเคราะห์ การไม่สามารถ เปลี่ยนกลับไปมาระหว่างเคมีและอินทรีย์ได้ เนื่องจากระบบเกษตรอินทรีย์ต้องมีการปรับเปลี่ยนของการผลิตพืช แต่ละประเภท เกษตรกรส่วนน้อยที่มีการผลิตปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ไม้ใช้เอง ซึ่งเป็นการพึ่งพา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4

The 4th STOU Graduate Research Conference

ตนเอง ลดต้นทุนการผลิต และช่วยปรับปรุงบำรุงดิน พื้นฟูและรักษาความอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมด้วย และเกษตรกรยังให้ความสำคัญต่อการจัดบันทึก และจัดเก็บหลักฐานที่เกี่ยวข้องการผลิตน้อย

เกษตรกรมีเจตคติระดับมากที่สุดในด้านลบเกี่ยวกับการส่งเสริมของภาครัฐที่ไม่ต่อเนื่อง นโยบายไม่ชัดเจน มีขั้นตอนการผลิตและข้อกำหนดระบบเกษตรอินทรีย์ที่ยุงยาก การเผยแพร่ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ยังไม่แพร่หลาย แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรยังมีการพึ่งตนเองในการศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองน้อย ยังคงต้องการให้รัฐเข้าไปส่งเสริมสนับสนุน จึงจะนำไปสู่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการผลิตสู่มาตรฐานอินทรีย์ได้

ปัญหาของเกษตรกรในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมระดับปานกลาง โดยประเด็นที่เกษตรกรถือว่าเป็นปัญหามากคือการสนับสนุน และการบูรณาการของภาครัฐ การแจ้งข้อมูลข่าวสาร ยังขาดความต่อเนื่อง ขาดความรู้ความเข้าใจศัตรูลำไยและการป้องกันกำจัด บั๊จจัยและแรงงานในการผลิตลำไย จะเป็นได้ว่า เกษตรกรยังขาดความรู้และเทคโนโลยี ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ ยังคงรอภาครัฐในการชี้แนะ ส่งเสริม และให้การสนับสนุน

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรยังคงต้องการให้การสนับสนุนของภาครัฐมีความต่อเนื่อง มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีความรู้คอยให้การส่งเสริม มีแหล่งความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ที่เข้าถึงได้ง่าย มีการถ่ายทอดเทคโนโลยี จัดทำแปลงต้นแบบ พร้อมจัดให้มีการศึกษาดูงานด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้น เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการผลิตลำไยอินทรีย์

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานด้านส่งเสริมการเกษตร

- 1) ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยตามระบบเกษตรอินทรีย์ และการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกร
- 2) ควรจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตลำไยอินทรีย์เพื่อใช้เป็นที่พักศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมฝึกปฏิบัติ
- 3) ควรมีการเผยแพร่ความรู้การผลิตพืชตามระบบเกษตรอินทรีย์ให้แพร่หลาย และมีแหล่งความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ที่เข้าถึงได้ง่าย และเข้าถึงได้ตลอดเวลา
- 4) ควรมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีความสามารถในการส่งเสริมให้คำแนะนำได้อย่างต่อเนื่องและชัดเจน
- 5) งบประมาณและโครงการที่ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ให้แก่เกษตรกรควรมีความต่อเนื่อง

2. หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

- 1) ควรเข้าร่วมให้ความรู้แก่เกษตรกร เช่น นักวิชาการจากกรมพัฒนาที่ดิน อาจารย์จากมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ที่ประสบความสำเร็จด้านเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงพาณิชย์ ฯลฯ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้รอบด้าน
- 2) ควรจัดให้มีการอบรมด้านแรงงานในกระบวนการผลิตและเก็บเกี่ยวลำไยให้แก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีแรงงานที่มีความชำนาญ ไม่ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

3) ควรมีการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และเตรียมความพร้อมในด้านการตลาดที่จะรองรับผลผลิต เกษตรอินทรีย์ เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

3. เกษตรกร

1) ควรปฏิบัติในการเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ธาตุอาหาร เพื่อให้สามารถปรับปรุงบำรุงดินด้วยธาตุอาหารอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

2) ควรปฏิบัติในการผลิตปัจจัยการผลิตไว้ใช้เอง รวมทั้งเรียนรู้การใช้สารชีวภัณฑ์เพื่อให้สามารถพึ่งตัวเองได้ ทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต พื้นฟูสภาพแวดล้อม และปลอดภัยต่อตนเอง และครอบครัว

3) ควรปฏิบัติในการจดบันทึก และจัดเก็บบันทึกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรที่จะทำให้รู้เกี่ยวกับต้นทุนการผลิต ผลกำไร รวมทั้งผลที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ ซึ่งจะทำให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับผลผลิต และยังเป็นหลักฐานสำคัญในการยื่นขอการรับรองมาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม(GAP) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยต่อไป

- 1) ควรศึกษาการผลิตและการตลาดลำไยอินทรีย์ของเกษตรกร
- 2) ควรมีการศึกษาเทคโนโลยีที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการผลิตลำไยอินทรีย์ ให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพดี
- 3) ควรมีการศึกษาข้อมูลด้านการตลาดที่จะรองรับผลผลิตของลำไยอินทรีย์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร (2556) “สรุปผลการประชุมคณะอนุกรรมการบริหารการผลิตกลุ่มสินค้าลำไย ครั้งที่ 3/2556” _____ (2557) “สรุปผลการประชุมคณะอนุกรรมการบริหารการผลิตกลุ่มสินค้า ลำไย ครั้งที่ 1/2557”
- เชิงชาย เรือนจำปา(2548) “แนวทางพัฒนาการผลิตลำไยของเกษตรกรในตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ยุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- ธีรพงษ์ มนต์แก้ว (2551) “ความรู้และการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในตำบลสะลง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นิภาพร วงศ์สะอาด (2556) “การปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยของเกษตรกรในอำเภอสางเา จังหวัดตาก” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

พัชรา แสนสุข (2554) “การผลิตและการตลาดลำไยของเกษตรกรในอำเภอค้อยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่”

วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต(ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ลำไยสาส์น (2553) “ลำไยอินทรีย์ ทางเลือกเพื่อชีวิต เศรษฐกิจ และโลก” มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ศรีสุดา พรหมพิมพ์ (2555) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมังคุดอินทรีย์ในระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ในตำบลอ่างศิระ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต

(ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก (2556) รายงานผลการสำรวจข้อมูลไม้ผลจังหวัดตาก ณ วันที่ 20 พฤษภาคม 2556

